

Sofia Dobra

*În Țara
Textelor Frumoase*

**Atelier de
limba și literatura română**

Clasa a IV-a

Cuprins

SEMESTRUL I

Cuvânt-înainte	4
Competențele specifice	4

Unitatea 1. Magia textului **7**

Lecția 1. <i>Poezii-jucării</i> de Daniela Crăsnaru . . .	8
Textul literar. Textul liric	9
Cuvântul	10
Cartea. Jurnalul de lectură	11

Lecția 2. <i>Cărțile magice</i> de Mircea Cărtărescu . .	12
Sensul cuvintelor	14
Povestirea orală și scrisă a unor fragmente de text	15
Compunerea pe baza unor cuvinte date. . .	15

Lecția 3. <i>Devoratorul de cărți</i> de Cornelia Funke	16
Ghilimelele. Punctele de suspensie. Perturbarea comunicării	19

Recapitulare. <i>Cartea care mirosea urât</i> de Caius Dobrescu	20
---	-----------

Evaluare. <i>Într-o carte</i> de Laura Grünberg	23
--	-----------

Unitatea 2. Povestiri de toamnă **25**

Lecția 1. <i>Greierașul cântăreț</i> de Ion Vlasiu	26
Sunetele și literele. Silaba. Grupurile de sunete	29
Exprimarea acordului sau a dezacordului	31

Lecția 2. <i>Umbrela roșie</i> de Titel Constantinescu	32
Textul narativ	34
Vocalele alăturate <i>ee, ii</i> . Cuvintele care încep cu <i>e</i> . Despărțirea în silabe	35
Compunerea după plan și cu titlu dat	36

Recapitulare. <i>Castana din poveste</i> de Octav Pancu-Iași	38
--	-----------

Evaluare. <i>Puțin guturai</i> de Cleopatra Lorințiu	41
--	-----------

Unitatea 3. Construirea povestirii **43**

Lecția 1. <i>Frederick</i> de Leo Lionni	44
Verbul. Persoana și numărul verbului	47
Planul simplu de idei. Povestirea unor întâmplări	49

Lecția 2. <i>Un cadou de la păpușa singuratică</i> de Dare Wright	50
Planul dezvoltat de idei	53
Povestirea după plan	54
Timpurile verbului	55
Scrierea unor verbe	57
Textul informativ	58
Felicitarea	59
Compunerea cu început sau sfârșit dat	60

Recapitulare. <i>Poveste de Crăciun</i> de Charles Dickens	61
--	-----------

Evaluare. <i>Veste de la bunicuța</i> de Otilia Cazimir	63
---	-----------

Unitatea 4. Spațiul și timpul în povestire **65**

Lecția 1. <i>Timpul lui Percy Jackson</i> de Rick Riordan	66
Spațiul și timpul în povestire	68
Substantivul	69
Prezentarea unui proiect	71

Lecția 2. <i>Șotia Domnișoarei Poimâne</i> de Adina Rosetti	72
Spațiul și timpul în povești și în basme	74
Semnele de punctuație	75
Compunerea narativă liberă	76

Recapitulare. <i>Ruxi despre spațiu și timp</i> de Matthew Lipman	77
---	-----------

Evaluare. <i>Viitorul începe luni</i> de Ioana Pârvulescu	79
---	-----------

SEMESTRUL al II-lea

Unitatea 5. Personajul 81

Lecția 1. Ziua în care a fugit somnul

de Victoria Pătrașcu 82

Personajul. Felul personajelor.

Trăsăturile fizice

ale personajului 84

Pronumele personal 86

Invitația 87

Lecția 2. Fata babei și fata moșneagului

de Ion Creangă 88

Trăsăturile morale

ale personajului 91

Pronumele personal

de politețe 93

Adaptarea la particularitățile

ascultătorului 94

Prezentarea unui personaj 95

Recapitulare. *Pif, Paf, Puf* de Cezar Petrescu . . . 96

Evaluare. *De ce au dispărut zmeii?*

de Mircea Sântimbreanu 99

Unitatea 6. Descrierea 101

Lecția 1. Aventurile lui Riki

de Ana Maria Florea Harrison 102

Descrierea unui obiect

și a unei ființe 104

Adjectivul 105

Lecția 2. *Istoria lui Răzvan* de Horia Corcheș. . . 106

Descrierea unui interior 107

Lecția 3. Somnoroase păsărele...

de Mihai Eminescu 108

Descrierea unui peisaj.

Versul. Strofa 109

Poziția adjectivului față de substantiv.

Scrierea adjectivelor terminate în *-iu* 110

Compunerea după un

suport vizual 111

Recapitulare. *Salcâmi în floare*

de Ion Agârbiceanu 112

Evaluare. *Veverița* de Mihail Sadoveanu 115

Unitatea 7. Dialoguri despre lume . . . 117

Lecția 1. *Micul Prinț*

de Antoine de Saint-Exupéry 118

Dialogul. Dialogul în textul narativ 121

Cuvântul – parte de propoziție 122

Predicatul 123

Propoziția 124

Dialogul în banda desenată 125

Lecția 2. *Crâmpei dramatic* de Tudor Arghezi . . . 126

Dialogul în teatru 128

Spectacolul și comunicarea nonverbală.

Dramatizarea 129

Afișul 131

Subiectul 132

Acordul predicatului cu subiectul 133

Lecția 3. *Cine poate ști?* de Ana Blandiana 134

Harta 136

Cartea poștală 137

Felul propozițiilor 138

Compunerea narativă și dialogul 139

Recapitulare. *Bronto, un dinozaur neastâmpărat*

de Valentin Nicolau 140

Evaluare. *Micuțul Nicolas* de René Goscinny

și Jean-Jacques Sempé 143

Unitatea 8. Plimbări, călătorii – o recapitulare finală 145

Lecția 1. *Povestea lui Peter Iepurașul*

de Beatrix Potter 146

Textul narativ. Personajul. Sensurile cuvintelor.

Sunetele și literele. Compunerea narativă

liberă 146

Lecția 2. *Cartea cu Apolodor* de Gellu Naum 149

Poezia. Textul nonliterar. Părțile de vorbire și

de propoziție. Comunicarea orală 149

Evaluare finală 152

Bareme de evaluare și de notare 153

Autoevaluarea progresului școlar 156

Anexe – materiale didactice 157

Cuvânt-înainte

Selectarea și adaptarea textelor

Auxiliarul propune o selecție motivantă de opere literare clasice și contemporane, ale unor scriitori români și străini. Există, de asemenea, numeroase texte nonliterare legate de comunicarea obișnuită.

Textele literare au fost toate prelucrate pentru a ușura receptarea acestora de către elevi, evitându-se problemele de limbă, dar și cele privitoare la mărimea lor.

Viziunea integratoare

Conform modelului comunicativ-funcțional, o lecție leagă cele trei domenii ale disciplinei, literatură, limbă și comunicare. Există, în această lucrare, aspecte de interdisciplinaritate, pluridisciplinaritate și transdisciplinaritate. Predarea noilor cunoștințe se sprijină pe competențele anterioare ale elevilor, reactualizate în scurte secvențe de recapitulare.

Învățarea se realizează prin joc și cooperare, interactivitatea având un rol important în construirea lecției.

Evaluarea învățării și a progresului școlar

Fiecare unitate de învățare are la sfârșit câteva pagini de recapitulare destinate consolidării competențelor dobândite. Unitatea se încheie cu un model de test pentru evaluarea scrisă și cu sugestii pentru o oră de evaluare alternativă.

La evaluarea finală, se propune o scurtă probă scrisă prin care se vizează competența de lectură, cea de redactare și de exprimare, precum și cea de scriere corectă. Tot la evaluarea finală se află trei chestionare de autoevaluare a competențelor de lectură, de redactare și de comunicare orală. Acestea pot fi aplicate și semestrial, dacă învățătorul consideră că este necesar. Grilele și baremele de evaluare și de notare pentru învățător se află la sfârșitul auxiliarului. Tot acolo se află și un model de autoevaluare a progresului la probele scrise pe parcursul întregului an școlar.

Structura unei lecții

O lecție din auxiliar se parcurge în 4 – 5 ore de curs. Prima oră prevede un exercițiu de dezgheț care antrenează toți elevii, este amuzant și are rolul de a anunța subiectul lecției și de a dinamiza activitatea. Urmează un moment de prelectură care pregătește receptarea textului. Mai întâi, se face receptarea auditivă și emoțională printr-o lectură model. Apoi, se exersează lectura silențioasă și cea cu voce tare. După înțelegerea și interpretarea textului, se clarifică o serie de procedee de construcție a acestuia. După lectură, există activități care produc deschideri spre alte domenii, spre înțelegerea unor noțiuni lingvistice, spre deprimerea modalităților de redactare.

Competențele specifice

În acest auxiliar, au fost vizate următoarele competențe specifice din programă repartizate pe unități de învățare astfel:

1. Receptarea de mesaje orale în diverse contexte de comunicare	Unitatea	3. Receptarea de mesaje scrise în diverse contexte de comunicare	Unitatea
1.1. realizarea de deducții simple pe baza audierii unui text literar sau informativ accesibil;	1, 2, 3, 4, 5, 7	3.1. formularea de concluzii simple pe baza lecturii textelor informative sau literare;	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
1.2. deducerea sensului unui cuvânt prin raportare la mesajul audiat în contexte de comunicare previzibile;	1, 4	3.2. asocierea elementelor descoperite în textul citit cu experiențe proprii;	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
1.3. sesizarea abaterilor din mesajele audiate în vederea corectării acestora;	5, 6, 7, 8	3.3. extragerea dintr-un text a unor elemente semnificative pentru a susține o opinie referitoare la mesajul citit;	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
1.4. manifestarea atenției față de diverse tipuri de mesaje în contexte previzibile;	2, 4, 5, 6, 7	3.4. evaluarea elementelor textuale care conduc la înțelegerea de profunzime în cadrul lecturii;	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
1.5. manifestarea interesului pentru receptarea mesajului oral indiferent de perturbările de canal.	3, 5	3.5. sesizarea abaterilor din textele citite în vederea corectării acestora;	1, 3, 5, 6, 7, 8
		3.6. manifestarea interesului pentru lectura literară și de informare.	1, 3, 4, 7
2. Exprimarea de mesaje orale în diverse situații de comunicare	Unitatea	4. Redactarea de mesaje în diverse situații de comunicare	Unitatea
2.1. descrierea unui personaj dintr-o carte/dintr-un film, urmărind un set de repere;	1, 2, 3, 5, 8	4.1. recunoașterea și remedierea greșelilor de ortografie și de punctuație în redactarea de text;	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
2.2. relatarea unei întâmplări imaginate pe baza unor întrebări de sprijin;	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8	4.2. redactarea unor texte funcționale scurte;	3, 5, 7, 8
2.3. prezentarea ordonată logic și cronologic a unui proiect/a unei activități derulate în școală sau extrașcolar;	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	4.3. redactarea unei descrieri tip portret pe baza unui plan simplu;	5, 6
2.4. inițierea și menținerea unei interacțiuni în vederea rezolvării de probleme individuale sau de grup;	2, 5, 6, 7, 8	4.4. povestirea pe scurt a unei secvențe dintr-o poveste/dintr-un film/desen animat/a unei activități/a unei întâmplări imaginate/trăite;	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8
2.5. manifestarea interesului pentru participarea la interacțiuni orale.	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	4.5. manifestarea interesului pentru scrierea creativă și pentru redactarea de texte informative și funcționale.	2, 3, 4, 6, 7, 8

Unitatea 1

Magia textului

1

Conținuturi

- Textul literar. Textul liric. Cartea
- Cuvântul. Sensul cuvintelor. Ghilimelele. Punctele de suspensie
- Jurnalul de lectură. Povestirea orală și scrisă a unor fragmente de text. Compunerea pe baza unor cuvinte date. Perturbarea comunicării

Competențe specifice

În această unitate de învățare, profesorul vizează formarea următoarelor competențe specifice din programă:

- 1.1. realizarea de deducții simple pe baza audierii unui text literar sau informativ accesibil;
- 1.2. deducerea sensului unui cuvânt prin raportare la mesajul audiat în contexte de comunicare previzibile;
- 2.1. descrierea unui personaj dintr-o carte/dintr-un film, urmărind un set de repere;
- 2.2. relatarea unei întâmplări imaginate pe baza unor întrebări de sprijin;
- 2.3. prezentarea ordonată logic și cronologic a unui proiect/a unei activități derulate în școală sau extrașcolar;
- 2.5. manifestarea interesului pentru participarea la interacțiuni orale;
- 3.1. formularea de concluzii simple pe baza lecturii textelor informative sau literare;
- 3.2. asocierea elementelor descoperite în textul citit cu experiențe proprii;
- 3.3. extragerea dintr-un text a unor elemente semnificative pentru a susține o opinie referitoare la mesajul citit;
- 3.4. evaluarea elementelor textuale care conduc la înțelegerea de profunzime în cadrul lecturii;
- 3.5. sesizarea abaterilor din textele citite în vederea corectării acestora;
- 3.6. manifestarea interesului pentru lectura literară și de informare;
- 4.1. recunoașterea și remediarea greșelilor de ortografie și de punctuație în redactarea de text;
- 4.4. povestirea pe scurt a unei secvențe dintr-o poveste/dintr-un film/desen animat/a unei activități/a unei întâmplări imaginate/trăite.

Poezii-jucării

de Daniela Crăsnaru

Dezghet. Joc din cuvinte

Fiecare elev primește o fișă cu imaginea unui vagon de trenuleț, pe care sunt scrise două versuri. Copiii găsesc o rimă potrivită pentru un nume de oraș, ca în exemplul: *Când ajungi la Bucu-rești/În Cișmigiu, te ...* (vezi Anexa 1).

Se citesc versurile și se lipesc fișele pe un panou, obținându-se un tren. Învățătorul adaugă locomotiva pe care scrie *Poezie-jucărie*. Apoi, anunță titlul textului ce va fi studiat.

Observă!

Înainte de lectură

1. Ce jocuri bazate pe cuvinte cunoști?
2. **Joc. Ce poți spune despre un cuvânt?** Menționează cel puțin trei adjective prin care să arăți impresia ta despre următoarele cuvinte inventate: *biciacadea, casapă, chili-mârgea*.
3. Din ce se fac textele?
4. Completează următoarea propoziție: *Textul literar seamănă cu...* și justifică-ți răspunsul.

Vocabular

¹ *chilim* – covor cu două fețe.
² *clinchet* – sunet produs de clopoței, de zurgălăi, de ciocnirea a două obiecte de metal sau de sticlă.

Ce frumos ne jucăm cu toate cuvintele pe care le știm! Facem din ele grădina, casă, chilim¹. Și ce multe cuvinte am învățat. Toate ne lasă pe limbă gust parfumat. Dacă știi să le-alegi ca pe mărgele, să le mângâi și să le-ncălzești, poți face cu ele povești, iar dacă mireasma, culoarea și clinchetul² le știi potrivi, poți face cu ele chiar și poezii-jucării.

Lucrează!

Lectura și primele impresii

1. Ascultă lectura model și spune la ce folosesc cuvintele în joc.
2. Citește poezia în gând. Subliniază, folosind creionul, cuvintele necunoscute. Întreabă-ți colegul de bancă sau învățătorul pentru a te lămuri.
3. **Concurs de lectură.** Formează un juriu alcătuit din 5 – 7 elevi. Restul clasei se împarte în grupe de câte cinci elevi. Fiecare membru al grupei citește o comunicare din poezie. Juriul alege grupa care a citit cel mai expresiv, folosind pentru evaluare grila de mai jos.

Toți elevii	Da	Nu
• au citit expresiv		
• au pronunțat corect și clar cuvintele		
• au avut o intonație potrivită		
• au folosit gesturile și mimica potrivite		

Răspunde!**Înțelegerea textului**

1. Completează lamele evantaielor, precizând ce îți place să vezi, să asculți și să citești, ca în model.

Îmi place să văd

Îmi place să ascult

Îmi place să citesc

2. Care sunt felurile de texte literare amintite în poezie?

3. **Pastila de ortografie.** Alege forma corectă din comunicările de mai jos.

- a. *Ști/Știi* poezia. b. Ai *ști/știi*, dacă ai învăța. c. Vei *ști/știi*, dacă înveți. d. Să *ști/știi* că ai greșit.

Lucrează!**Interpretarea textului**

1. **Joc. Piramida.** Lucrează în pereche. Căutați în text și faceți o listă cu simțurile cărora li se adresează cuvintele. Notați și fragmentele de text corespunzătoare. Uniți-vă trei perechi și completați lista. Câte un reprezentant al fiecărei grupe prezintă rezultatul în fața clasei.

2. De ce crezi că pentru poezie cuvintele trebuie potrivite?
 3. Explică asemănarea dintre un text și grădină, casă, covor.
 4. Ce semnificație are titlul poeziei?

Observă!**Prin text****Textul literar. Textul liric**

1. Ce fel de lucruri sunt cele construite din cuvinte: reale sau imaginare? Motivează-ți răspunsul.
 2. Cuvintele nu se pot mânca și totuși, în text, au *gust parfumat*. Explică această însușire.
 3. Cum sunt considerate cuvintele, dacă le *mângâi*?
 4. Ce sentimente ți-a transmis textul?
 5. Pentru tine poezia este un joc sau nu? De ce?

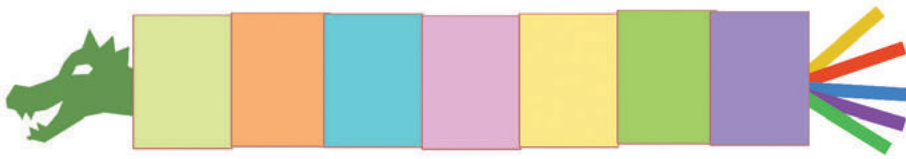
Recapitulează!

Textul literar prezintă lucruri imaginare și permite îmbinări neobișnuite de cuvinte prin care se transmit stări sufletești și gânduri.

Textul liric transmite mai ales sentimente și idei individuale despre lume.

Lucrează!**După lectură**

1. **Joc. Balaurul poet.** Din coli de hârtie colorate și lipite se fac solzii balaurului pe care se scriu versuri și care se prind de capul său. Se formează grupe de 8 – 9 elevi. Fiecare elev scrie un vers pe o coală și o îndoaie, încât elevul care urmează să nu vadă ce a scris. Un reprezentant al grupei citește în fața clasei textul obținut, care poate fi amuzant.
2. **Portofoliu. Colecția de cuvinte.** Întocmește trei liste de cuvinte: unele care sună frumos, unele care îți amintesc o întâmplare și unele care te fac să visezi. Citește listele colegilor. Poți să-ți îmbogățești listele de-a lungul anului, punându-le într-o mapă.

Observă!
Actualizare

Cuvântul

1. Citește articolul de dicționar referitor la cuvânt.

s.n. – substantiv
neutru

CUVÂNT, cuvinte, s.n. 1. Unitate de bază a vocabularului, care reprezintă asocierea unui sens (sau a mai multor sensuri) cu un complex sonor; vorbă. 2. Gând, idee exprimată prin vorbe; spusă. 3. Cuvântare, discurs, conferință. 4. Învățătură, îndrumare,

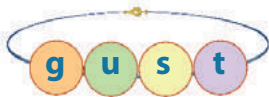
sfat. 5. Promisiune, făgăduială; angajament. 6. Păreră, opinie exprimată; punct de vedere. 7. (Mai ales la pl.) Discuție; ceartă, ciorovăială. 8. Motiv, cauză.

CUVÂNTA, cuvântează, vb. 1. A vorbi, a grai, a zice; a declara. 2. A ține un discurs.

pl. – plural

vb. – verb

2. Precizează ce arată prescurtările din articolul de dicționar.
3. Construiește oral câte o propoziție pentru fiecare sens al termenului *cuvânt* din articolul de dicționar.
4. În ce ordine sunt așezate cuvintele în dicționar?
5. **Joc. Cuvinte răsucite.** Înlocuiește primul sunet al cuvântului *gust* pentru a găsi cuvinte noi.

6. **Joc. Schimbă vocala.** Lucrează în pereche. Alegeți o vocală din seria A pentru a forma cu aceasta alte două cuvinte cu sunetele din seria B, ca în modelul dat.

B.

t	i	r
t	i	x

t		b
t		ș

t		c
t		m

t		p
t		v

Recapitulează!

Cuvântul are un înțeles (conținut) și este alcătuit din sunete (formă). În dicționar, cuvintele se așază în ordine alfabetică.

Lucrează!
Exerciții

1. **Joc. Cuvinte-valiză.** Lucrează în grupă. Inventați cuvinte noi cărora să le dați o definiție neașteptată, unind două cuvinte prin ultima și prima silabă, ca în modelul dat. Puteți adăuga un desen care să ilustreze cuvintele obținute din termenul *carte* plus cuvintele: *telefon, tenis, terasă, teren, tezaur*.
CARTE + TENOR → cartenor; cântăreț cu multă carte.
2. **Joc. Cuvinte răsucite.** Lucrează în pereche. Găsiți cuvinte noi prin schimbarea primului sunet al termenului *filă*. Câștigă cei care, într-un minut, formează cele mai multe cuvinte.
3. Creează imagini originale, punând lângă substantivele de mai jos un verb care arată o acțiune omenească. De exemplu: Copacul *râde*.
Florile ... • Păsările ... • Soarele ... • Cuburile ... • Stiloul ... • Literale ... • Cuvintele ... • Cărțile ...
4. Caută în dicționar cuvintele *text* și *carte*. Alcătuieste câte o propoziție pentru fiecare sens al cuvintelor.

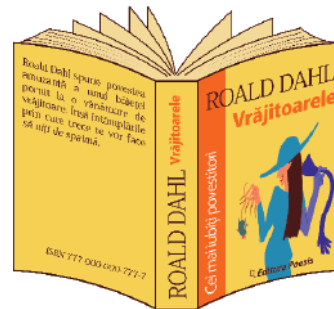
Cartea. Jurnalul de lectură

Observă! Actualizare

Cartea

1. Arată ce informații oferă cele două coperte ale cărții alăturate.
2. Ce informații sunt pe cotor? Cum îți se pare ilustrația copertei?
3. Ce tipuri de litere au fost folosite în scrierea celor două coperte?

Recapitulează!

Cartea este o scriere cu un anumit subiect, tipărită și legată în volum.

Jurnalul de lectură

1. Ce este un jurnal? După ce îl recunoști?
2. **Joc. Am întâlnit o vrăjitoare.** Lucrează în grupă. Continuăți pagina de jurnal personal alăturat. Apoi, un reprezentant al grupei o prezintă în fața clasei.
3. Ce alte feluri de jurnale cunoști?
4. Ce au conținut jurnalele tale de lectură din anii precedenți?
5. Ce cărți prezentate în jurnalul de lectură îți-au plăcut mai mult?

Luni, 30 septembrie
Ex-tra-or-di-nar! Ge-ni-al!
Am găsit pe stradă un
fluturaș.

Doamna Bambina,
vrăjitoare profesionistă, vă
poate ajuta să vă rezolvați
toate problemele:
boală, examene, noroc,
dragoste, bani.

Str. Făt-Frumos, nr. 9
Telefon 0799 421 040

Mă gândesc să ...

Recapitulează!

Jurnalul este o scriere în care se notează zilnic impresii personale.

Există mai multe feluri de jurnale:

- **jurnal personal**, în care se povestesc experiențe proprii și care se recunosc după data scrisă înaintea notelor;
- **jurnal colectiv**, care este scris de mai multe persoane;
- **jurnal de lectură**, care este un caiet cu impresiile provocate de citirea unor opere literare. Acesta poate conține:

- a. lista cărților recomandate de învățător, de părinți, de prieteni;
- b. lista cărților citite;
- c. note de lectură datate care cuprind:
 - o pagină în care se notează autorul, titlul, editura, localitatea, anul apariției unei cărți;
 - pagini cu impresii de lectură;
 - o pagină de concluzii;
 - o pagină albă pentru comentariile învățătorului.

Jurnalul de lectură se poate înfrumuseța cu desene sau colaje.

Lucrează! Exerciții

1. **Proiect. Jurnalul meu de lectură.** Alcătuieste un jurnal de lectură și scrie note de lectură pentru *Vrăjitoarele* de Roald Dahl. În redactare, orientează-te după ghidul propus în Anexa 2.
2. **Concurs.** Stabilește împreună cu învățătorul și colegii tăi o dată până la care toți elevii vor citi *Vrăjitoarele* de Roald Dahl. Organizează apoi un concurs legat de conținutul cărții. Poți proceda asemănător și cu alte cărți pe care le pot citi toți elevii din clasă.